

PRIMORSKI LIST

Poučljiv list za slovensko ljudstvo na Primorskem

Letnik III.

Vse za vero dom cesar je!

Štev. 8

„Primorski List“

izhaja vsaki prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu.
Cena za celo leto 1 gl. za pol leta 50 nov. Posamezne številke se prodajajo v šolskih in nunskih ulicah po 4 nov.

V Gorici, dne 14. marcija 1895.

Uredništvo in upravnništvo

mu je v Gorici, Travniki št. 13. — Ne frankovana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. Oglašje in naznanila sprejema upravnništvo po pogodbi.

Deželna vlada zatožena.

Naš državni poslanec velenč. g. dr. A. Gregorčič je dne 6. t. m. imel daljši govor v proračunskem odseku, v kojem je obširno pojasnil ravnanje deželne vlade (Pretis-Rinaldini) nasproti narodnim strankam na Primorskem. Glavne misli so te-le:

1. Deželna vlada se dobrikrat skrajni italijanski stranki, jo podpira, izgovarja in zagovarja, da bi jo pomirila in pridobila. Ali to se jej ne bo posrečilo, če še toliko milijonov zavrže. Kar se je zgodilo Avstriji v Benečiji in v Lombardiji, to se jej vtegne pripetiti tudi v Trstu in Istri, ako ne krene na pravo pot. Vže zdaj se kaže pri nestrpnih italijanski stranki velik pogum in čudovita brezobzirnost in predrznost.

2. Veliko je tudi mirnih in zvestih Italijanov, ki ljubijo Avstrijo. Toda vlada je prezira, ne računa z njimi, njih ne podpira, njih ne mara. Ti bi radi živeli v prijateljstvu s Slovenci. Pred leti so se v Gorici res združili zmerni Italijani s Slovenci in kmalu so dosegli taki vpliv pri občinskih volitvah, da bi bili v nekoliko letih vdobili večino v mestnem starešinstvu. Ko je pa deželna vlada to videla, je pose gla vmes in razdrla slovensko-italijansko zvezo in to po želji skrajne italijanske stranke, katera gospoduje v Trstu, v Gorici in Istri. Ni čudo torej, da se zanesljivi in zvesti ljudje skrivajo in umičejo, ker se ne morejo boriti proti terorizmu radikalne stranke, koja obsiplje vlada s političnimi predpravicami. Tako vlada neki navidezen mir, gñjili mir, koji izkoriščajo radikali za svoje veleizdajiske namene.

3. Naravni zavezniki c. kr. vlade bi morali biti Slovenci in Hrvatje, ki so s celim srcem vdani cesarstvu in vladarju. In Slovani bi bili dobri zavezniki vlade, ker imajo večino v deželi, ker so nadarjeno in delavno ljudstvo, ki hrepeni po omiki. Toda vlada prezira Slovence in njih pravice, vlada odbiva od sebe najboljše podložnike, a brati se z nemirnimi in brezobzirnimi radikali.

Tako ravnanje je pogubno in se mora prej ali slej premeniti. Prememba bi bila prav lahka. Slovani ne zahtevamo nobenih predprav, nobenih izjem, ampak samo enakopravnost in pravičnost za Slovence kakor za Italijane. Vlada naj varuje tudi Slovanom državljanske pravice in naj ne zavira naravnega napredka probujajočega se slovanskega naroda na Primorskem.

Na to občno zatožbo deželne vlade minister ni ničesar odgovoril. In kaj naj bi tudi odgovoril? Ali ne dela vlada povsod tako kakor pri nas? Ali je morebiti drugod mnogo bolje? Vlada povsod odbiva mirne in zveste ljudi, ker ne zna ceniti njih važnosti za avstrijsko državno misel.

N. pr. Naj bolj mirni in zanesljivi državljani so gotovo duhovniki, a kako ravna vlada z njimi? Zahteva, naj se ne zganejo, naj ostanejo v sakristiji, naj se „v politiko ne mešajo“ itd. Pri vsakem važnišem imenovanju se dolgo izbira in prebira, dokler se najde moža, ki nima poklica za javno delovanje. — Podobno se ravna z drugimi zanesljivimi državljani. Zato pa imajo skrajne stranke prosto roko, kajti vlada edina brez podpore zvestih državljanov jih ne more krotiti. Na Českem so o svojem času Staročelhi očitali vladi, da je sama kriva, da so zavladali Mladočelhi. To isto očitaje je zaslužila tudi deželna vlada na Primorskem. Vlada je največ kriva, da je nestrpnostem vzrasel greben in da slovanski in italijanski konservativci ne morejo do vseh in do vpliva. Ali kaj bi mi „skrajneži“ to govorili koalicijski vladi, ki hoče „združiti vse zmire življe proti skrajnim strankam“!! Upaj torej, kdor more, da bo de vlada tudi na Primorskem poiskala in združila zmernne stranke proti skrajnim. Mi tega upanja nimamo, ker po našem mnenju bi bila le katoliška stranka res zmerna in res krepka dovelj proti hujskanju narodov v Avstriji. Katoliško stranko pa je vlada zapisala mej skrajne stranke.

Zgodovina francoske revolucije nas uči, da revolucije so bili največ krivi vladni poverjeniki ter državni in cerkveni dostojanstveniki, kateri so veljali za mirne, zanesljive in konservativne ljudi. Kako pač? Mirili, begali, izkoriščali in strahovali so prave, svobodoljubne in povzetne prijatelje naroda in vladarja, a s tem so dali svobodo skrivnim hujskačem, da so pripravljali občinstvo za revolucijo. Fiat applicatio!

Posojilnice na deželi.

Vdabili smo od prijatelja vprašanje, česa je treba, da se ustanovi posojilnica po Raiffeisnovih pravilih? Treba je 1. dobre volje, kajti Raiffeisnove posojilnice so delo krščanske ljubezni in niso ustanovljene za dobiček kakor drugi denarni zavodi. Kjer torej ni mož vnetih za bližnjega, kjer ni vzajemnosti, kjer ni požrtvovalnosti, tam je treba ljudi še le prepričavati, da brez vzajemnosti, so vsi reveži in ostanejo tudi. 2. je treba sposobnih mož. V odbor ali v ravnateljstvo ustanovljene posojilnice je treba izbrati poštene in razumne moze. Samo poščenje ne pomaga, treba tudi izobraženosti in izvedenosti o poslovanju posojilnice. Toda ravno za to, ker so Raiffeisnove posojilnice omejene na mali okraj, je poslovanje primeroma lahko, da je moreta prevzeti dva izvedenca. Ravnatelj posojilnice mora biti izobražen in dobro poučen o denarnem prometu, ravno tako tudi denarničar. Od drugih odbornikov se zahteva zdrav razum in

poštenje. Kjer bi torej ne bilo niti dveh izvedenih mož, naj se nikar ne ustanovlja posojilnica, ker bi prav gotovo več škodila ko koristila.

Vprašanje je: ali imamo pri nas v vsaki večji občini po dva izobražena moža? Gotovo, ako sta dobre volje in ako se hočeta poučiti o pravilih in poslovanju posojilnic. V vsaki večji občini imamo prav gotovo: duhovnika, po več učiteljev, in enega ali dva moža, ki so dovršili nižjo gimnazijo in so se kot občinski tajniki ali kot pomožni uradniki dalje izobrazili in vsposobili za praktična opravila.

Lahko rečemo, da na 3000 kmečkih prebivalcev pride gotovo 6 — 8 mož, ki so dovolj izobraženi, da bi se poučili o poslovanju posojilnic. Poleg teh so po trgih še raznovrstni uradniki, katerim bi c. kr. vlada gotovo ne branila pomagati posojilničnim odborom. In koliko uradnikov imamo na deželi! Samo na Goriškem imamo na deželi dve glavarstvi (Sežana, Tolmin), osem sodišč (Sežana, Komen, Ajdovščina, Kanal, Tomin, Cerklje, Bovec in kmalu še Koborid), več davkarij itd. Ni torej dvojbe, da imamo izobraženih mož dovolj, ki bi ljudstvu lahko pomagali, ako bi se dogovorili. — Naj se nikdo ne čudi, da smo imenovali na prvem mestu č. duhovščino. Raiffeisen sam je tako delal. Povsod se je obrnil naj prej do dušnega pastirja. Če pa kedo misli, da se tako opravilo ne zлага z duhovnim poklicem, naj pomisli, da je ravno katoliška duhovščina ustanovljala posojilnice in hranilnice proti oduhu in da so bili skoraj vse ubožnih posojilnice cerkveno delo in cerkvena last. Še le ko je obveljalo jožefinsko načelo, da duhovniku bodi opravilo edino le v sakristiji, se je cerkvi vzelo tudi posojilnice. V naši nadškofiji pa je prvi in najbogatejši denarni zavod (Monte di Pietà) vedno še v cerkvenih rokah in menimo, da ga ni z lepa nesebičnega moža, kateri bi želel, naj prevzame nadškof odloži skrb za denarni zavod in naj je oprti n. pr. goriškemu županu. Duhovniki niso le poklicani, da učijo skazavati dela krščanske ljubezni, ampak da je tudi sami vršijo.

Preosnova davkov.

Državni zbor razpravlja zdaj postavo s katero se davki na novi način porazdelijo. Glavne točke v novi postavi so:

1. Vlada ne namerjava za se večih dohodkov ko de zdaj. Vpelje sicer neke nove davke, ali zato hoče druge primerno odpisati.

2. Davek od zemljišč se takoj zniža za 10% in poznej, ako bodo drugi dohodki zadostni, še za 5%. Zdaj plačujejo posestniki 37½ milijonov gl. davka od zemljišč. Ta

svota se bode torej znižala na skoraj 34 milijonov gld. in poznej morda na skoraj 32 milijonov gld.

3. *Hišni davek* (hišnorazredni in najemniški davek) se odpiše za 10% do 12½%. Hišnega davka plačujemo zdaj 34.160.000 gld., od zdaj naprej se zniža za 3.416.000 gld. ali morebiti celo za 4.260.000 gld.

4. Mesto drugih neposrednih davkov, ki se zdaj pobirajo, vpeljejo se novi davki in sicer a) osebni davek, b) dobitkovina, c) rentni davek, d) dobitkovina delniških družeb in nekaterih drugih podjetij.

5. Svoto davkov za celo cesarstvo določi ministerstvo oziroma državni zbor, porazdelitev dobitkovine in osebnega davka na dežele in okraje in na posameznike se izroči posebnim *davčnim komisijam*, katerih polovico udov imenuje vlada, polovico pa davkoplačevalci. Prihodnjic bomo bolj natančno pojasnili nove davke.

Politični pregled.

Notranje dežele.

Framasonstvo v državnem zboru. Pri obravnavi novega kazenskega zakona je posl. Sorn predlagal, naj bi se kaznovalo sramotenje samo zakonito priznanih verskih družeb, ne pa takih družeb, katerih se le ne preganja. Razloček med zakonito priznano versko družbo in le tolerirano (katero se le trpi) je važen, ker ako se ta razloček odstrani, imelo bi framasonstvo isto varstvo, kakor n. pr. katoliška cerkev. Isti poslanec je tudi predlagal, naj se ponovi vladna predloga glede skrivnih družeb in glede strank, ki hočejo razdirati sv. zakon, družino in jemati lastnino. Podpiral je ta predlog dr. Lueger in minister Schönborn, a večina je oba predloga odklonila in tako odprla framasonstvu vrata v Avstrijo. — Žalostno!

Celjska gimnazija. §. 19. drž. osn. zak. zagotavlja vsem narodom jednake pravice, da naj se izobražujejo v svojem materinem jeziku, in vendar Celjska gimnazija ne more na dan. Teh dni so imeli ministri zastran tega posebno posvetovanje, v katerem se je izreklo, da ministerstvo želi, da bi se koalirane stranke v tej zadevi kako sporazumele; — ako se pa ne sporazumejo, bo ministerstvo svoto za to gimnazijo obdržalo v proračunu, a če se odkloni, bo administrativnim potom osnovalo slov. razrede, čemur pa liberalni Nemci nasprotujejo.

Volilna preosnova. Tudi ne more naprej, dasi se je z najvišega mesta odločno zahtevalo, naj se že vendar enkrat kaj sto-

ri v tej zadevi. Pododsek je prišel v zagato, iz katere si ne ve pomagati. Celo „N. fr. Presse“ pravi, da je bila zadnja seja tega pododseka čisto brezuspešna, ker se o nekaterih predlogih niti glasovati niso upali v bojazni, da ne bi manjšina zbežala iz sobe. Torej še peščica gospodov v pododseku se ne morejo zediniti, kaj še le bo, kadar ta zadeva pride pred vse državne poslance.

Preosnova davkov obravnava se zdaj v državnem zboru. Posl. Kaizl pravi, da vladna predloga ne odgovarja pravičnosti, ker se preveč ozira na bogatine, ki imajo v rokah industrijo in trgovino. Tem se dele podpore v raznih oblikah, a vbožnim se nakladajo bremena. Dr. Fux je zadovoljen s predlogo, le to mu ni všeč, da bodo hranilnice preveč prizadete. Posl. Luzatto je proti preosnovi, ker bo na škodo Trstu. Posl. Kaiser pravi, da ves načrt preveja duh kapitalizma. Posl. Gessmann pravi, da je le premakljivi kapital dobil milost, vse drugo pride pod davčni vijak; velika industrija bode na boljsem od male. Največa bremena pridejo na srednje stanove; on je odločno proti predlogi. — Posl. Jedrzejowicz brani predlogo, ker naklada davek tudi takim, ki dosedaj niso plačevali nič davka. — Posl. Dipauli povdarja, da preosnova ne sme biti prekucija, ampak poprava. — Posl. Kozłowski je v poljskem klubu predlagal, naj se za preosnovo glasuje le, ako se vlada izjavi, da je pripravljena znižati glavno skupno svoto zemljiškega davka, a ta pametni predlog je padel. — Posl. Lienbacher pri-trdi novi preosnovi s pogojem, da se bode skrbelo za olajšave kmetijskega stanu. — Posl. Peška pravi: Odstotki našega zemljiškega davka (22.7%) so velikanski. Zato se mora davek vsem posestnikom jednako odpisati. Čisti dobiček je zdaj jako padel, zato kmet ne more zmagavati davkov. — Posl. Laginia se izjavi proti predlogu, ker podpira više stanove pred nižjimi. — Minister pl. Plener je v daljšem govoru brnil in priporočal vladni načrt, ki zdaj vže podrobno razpravlja.

Shod poljedelcev na Dunaju je v sprejel resolucijo, naj se vstanove okrajne in deželne zadruge, katerim mora pristopiti vsak zemljiški posestnik, in naj se ozira pri tem na že obstoječe zadruge in na to, da se zadruge razdelé po narodnostih, kjer je to treba. —

Puntarska poljska mladina. V Tarnopolu (Galicija) so prišli na sled puntarski zvezi nekaterih gimnazijcev in učiteljskih pripravnikov, ki so namerjavali nič

manje nego oživiljenje poljskega kraljestva. V ta namen so se zjedini v društvo, podpihivali so mladino in ljudstvo po deželi in netili skrajno sovraštvo do Avstrije, Pruske in Ruske.

Vnanje države.

Postava, po kateri se smejo jezuitje vrniti na Nemško, pride kmalo pred zvezni svet, in je upati, da ji bo ta pritrdil. Zato pa vse protestantsko, liberalno in židovsko časopisje ropoče in zabavlja proti jezuitom, imenuje jih velikansko nevarnost. Upamo pa, da so Nemci spoznali, da nemški državi veje od drugod večja nevarnost ko od jezuitov, to je od socijalne demokracije. Proti tej ne zadostujejo paragrafi in bodala, hoče se verskega vpliva na duhove, in za to so ravno jezuitje poklicani.

RAZNOTEROSTI.

Glasbena Matica. Ta naš edini glasbeni zavod vrlo napreduje. Ker mu pa manjka denarne podpore, namerjava letos *efektno srečkanje*. V ta nam so se obrnili do roljubov, naj jim blagovoljno dostavljajo dobitke. V vabilu, ki je nam došlo, pravi odbor:

„Glasbena Matica razposlala je več kakor 1000 slovenskih skladb v več kakor 300.000 izvodih med slovenski narod; — na njenem šolskem zavodu podučujejo štiri na konservatorijih izprašani učitelji v tekočem letu 280 gojencev, in njeni koncerti slovó kot najboljši na slovanskem jugu.“

Da se ugotovi Glasbeni Matici prihodnost, preskrbel jej je odbor pred dvema letoma lastno hišo v osrednji Ljubljane. Hišo pa je treba prirediti za šolo in ker pomanjkuje za to podjetje gotovine, dovolila je visoka c. kr. vlada društvu efektno srečkanje z 20.000 srečkami na 300 dobitkov.

Dne 11. t. m. je Glasb. Mat. imela veličasten koncert, v kojega programu je bila *orchestralna simfonija* Dvorakova op. 60. O tem dogodku je pisal „Slovenec“:

„Količega pomena, da je ta novi dokaz energije, vladajoče v „Glasbeni Matici“, ne smemo prezreti. Naravnost moramo reči, da ostane današnji koncert ne le v zgodovini „Glasbene Matice“ ampak tudi za razvoj glasbe med Slovenci sploh *zgodovinskega pomena*. Ne zabimo, da se je glasila raz slovenski koncertni oder prvič mogočnost orkestralne simfonije, koju gojé vsi drugi narodi tem intenzivneje čim višje stoje. „Glasbene Matica“ pridobi pa z izvajanjem sim-

L I S T E K

Očetova žrtev.

Dolgo me vže ni bilo v onih krajih, kjer je nekedaj tekla moja zibel. Skoro da sem pozabil že marsikoga v domači vasi, osobito pa mi je bila neznana mladina, saj raste tako hitro ko vrbovje ob vodi! S prijateljem sva se izprehajala po domačih tleh. Budili so se nama lepi spomini iz prve mladosti. Prišla sva tudi tja gori na holmec, kjer se vidi vsa okolica domača in kjer je hvaležna roka človeška postavila znamenje sv. križa. — Tu postojiva nekoli in ogledujeva krasoto domačega kraja. Nekoliko za nama pa pridete z druge strani griča dve deklici, prva starejša je nesla iz mlina precejšnjo vrečo, druga mlajša le prav majhno. Prva je čvrsto in močno dekle, a druga se trese po vsem životu, tako da je britko pogledati vbožega otroka, kako se muči. „Čegave ste pa te dve deklici?“ vprašam tovariša, „neznane ste mi popolnoma.“

„Bregarjeve ste, ondi z Griča, saj se še spominjaš pokojnega Bregarja, poštene duše!“

„Da, da, in to ste hčeri njegovega sina?“

„Tako je.“

„Ali je otrok bil vže rojen s to boleznijo?“

„Nikakor; toda sediva tu-le in povem ti žalostno dogodbo.“ Sela sva v travo, in prijatelj je začel:

Mladi Bregar je bil ves drugačen ko njegov oče. Delati mu ni bilo mar, ampak je rajše posedal po krčmah in zapravljal čas in denar. Ko bi bil ostal pri vinu, ne bilo bi še tako hudo, ali lotil se je žganja in po vrhu še igre. Dostikrat ga pozno v noč ni bilo domov, nesrečne kvarte so ga motile in denar je letel, dokler ga je kaj bilo. Zapravil je mnogo in že mu je začel pojemati vir, iz katerega je zajemal, dokler mu slednjič ni do malega usahnil. Nek večer zmanjka mu pri igri denarja. Zapravil je bil že lepo svoto, a strast ga je gnala še vedno naprej. Tu se nesrečnež spomni, da ima njegova žena shranjen desetak, kateri je zapustil njen nedavno vmrli oče za sv. maše. Tega mora dobiti, da bo dalje igral! Vinjen in na pol besen prilomasti v nočni uri domov, da se je krotka žena silno prestrašila.

„Daj semkaj denar, nocoj ga moram imeti!“

„Ljubi mož“, hoče mu žena v besedo, ali dalje jej ne pusti govoriti surovež.

„Jaz hočem denar in nič drugega in ti me moraš ubogati.“

„Denar“, pravi žena, „kateri je za svete maše po ljubem mi očetu?, ali se ne bojiš —?“ „Molči!“ zakriči zdajci nad ženo razjarjeni mož, „ako ne —“ in pri tej

priči zavihti nad njo sekiro, ki je slonela ob zidu.

Pri materini postelji je spal otrok, ono mlajše dekletce, katero smo ravno kar videla. Do tedaj se je le jokalo in klicalo zdaj očeta zdaj mater; ko pa vidi, da je oče zavihtel sekiro nad mater, vzdrihti, zavpije, jame se tresti po vsem životu in dobi ono božjastno bolezen, za katero trpi danes in bo trpelo do smrti.

Bregar je vzel denar in odšel zopet v krčmo in še tisti večer zaigral cel desetak, oni desetak, ki bi bil za sv. maše poštenega očeta njegove poštene žene. Otroku pa je nakopal nesrečo za celo življenje. Pravim ti, da to pač ni človeški oče, ali tako je! Daleč privede človeka strast, ako se jej uda.

„Dosti mi je prijatelj“, pravim spremjevalcu, „nikakor bi ne bil mislil, da je na svetu takih ljudi.“

„Pa povem ti“, veli dalje, „da bi ti ljudje lahko živeli prav dobro, ker je gospodinja prav pridna in razumna žena, da malo taci.“

Vstala sva in šla proti vasi nazaj. Ko kreneva mimo prvih hiš na levo, srečava Bregarja. Gledal je v tla, kakor bi ga bilo strah ljudi; na obrazu pa se mu je brala skrb in reva. Žalosten pogled! Saj pač ne more biti srečen človek, ki je kriv nesreče svojemu otroku!

fonije značaj pravega in popolnega koncertnega zavoda. Zato pozdravljamo II. koncert posebno pristrčno in veselimo se ga, ker se proslavi z njim v novi slovenski narod.“

Naj ta veseli uspeh obudi „Glasbeni Matici“ polno darežljivih prijateljev in naj jej pridruži novih udov!

Volilo † nadvojvoda Albrehta za pomorsko zavetišče v Gradežu (Grado). Visoki ranjki je zapustil lepo volilo za zgradbo hiše, za postelje in opravo sob za 60 — 70 ubožnih dunajskih otrok, ki se želijo zdraviti v morski kopelji. Zraven pa je dostavil pogoj, da zavetišče mora ostati pod ravnateljstvom č.č. usmiljenih sester.

† **Cezar Cantù**, slavniti italijanski zgodovinar, je umrl v Milanu dne 11. t. m. Ranjki je bil učen mož, dober katoličan, prijatelj Leonu XIII. Spisal je več učenih del, mej kojimi se res odlikuje njegova „občna zgodovina“, ki je predstavljena tudi v druge jezike. — Če prav dober kristijan, je Cezar Cantù vendar preenostransko povdarjal italijansko narodno idejo in to proti Avstriji in proti papežu. Tudi v njegovi občni zgodovini mu je včasih narodno čustvo kalilo bistro oko. Na stare dni je bil ljubljeneč učenjakov zlasti italijanskih.

„Rimski Katolik.“ Prijatelji odločne katoliške besede naj ne odlašajo naročiti ta edini znanstveni slovenski list, ki razpravlja tudi važna dnevna vprašanja. List je še vse premalo razširjen, premalo zlasti mej posvetnim razumništvom. Naroča se: Upravništvo R. K. Gorica Travniki 13. I. Cena 2. gld. na leto.

Učiteljski konvikt. Kranjski učitelji so sklenili ustanoviti zavetišče ali zavod za otroke gg. učiteljev. Slovenski listi so prijazno pozdravili to misel. Bog daj!

„Rajše s Schweglem ko z Mahničem.“ Nate Slovenci velemodro načelo „narodne stranke“! V deželnem zboru Kranjskem se je to načelo v prvi izrekel in se šteje za velik uspeh slavnega „shoda zaupnih mož“. Čast, da je je prvi poslal v svet, ima veliki gromovnik narodne stranke: dr. Iv. Tavčar, advokat v Ljubljani. Vsled tega veže zdaj tudi goriške Slovence ki „so vezani po resolucijah zaupnih mož“. Rajše naj bi šli torej z nemškutarjem, ker je liberalac, nego s Slovincem, ker je katoličan! In to se oznanja v imenu stranke, „koji je narodnost namen“. Čudno, prečudno! Upamo, da so naši „zaupni možje“ zdaj sprevideli, s kom so se v Ljubljani pobratili in zavezali. Saj vedno zagotavljajo — pač odkritosrčno —: „Mi smo z Mahničem, mi vršimo, kar on uči, vsega sicer ne, ker ne moremo še, ali Mahnič je naš vodnik, v načelih smo njegovi.“ Bog daj, da bi vsi zapeljani kmalu sprevideli zmoto!

Bela Ljubljana. Piše nam prijatelj: Letošnja izvanredna zima bode precej vsušila mestno blagajnico, ravno tako tudi blagajno državne in južne železnice. Samo mestna blagajnica je že izplačala okroglih 10.000 gld., na kolodvorih pa so še več. Le to je dobro, da ta denar ne gre nikamor iz dežele, ampak ostane večinoma v mestu v nakupovanje živeža. Do tisoč delavcev ima na ta način celo zimo zaslužka, s katerim skromno preživijo družino, ker sicer bi bili celo zimo stradali. „Neznosna“ je že ta snežena odeja, da je strehe ne morejo več držati. Zadnji teden je začelo tudi strehe lomiti in prigodilo se je več slučajev. Vsled tega je pričelo splošno „ogrebanje“ poslopij, da niso varen po ulicah.

V zrakoplavu na severni tečaj. Časopisi poročajo, da je slavniti zrakoplavec André naznanil svedski akademiji nov načrt, da pojde namreč v zrakoplavu (balonu) iz Svedskega na severni vrhunec ali teme naše zemlje. Teme naše zemlje se imenuje tečaj ali tudi stožer. Tam je večer led in 6-8 mesecev noči. Nikedo ni še bil tam, André pa meni, da se upa priti tja po zraku v 40 urah ali, ako bi mu bil veter vgođen, celo 10-15 urah. Svedska akademija je načrt zahvalila.

Luna je mrknila dne 11. t. m. zju-

traj popolne. Otemnjevat je začela ob 2. urah in 59 minut po polnoči. Konec mrka je bil ob 6½ zjutraj. V naših krajih je bilo nebo oblačno.

Nova bolezen se je pokazala v Berlinu. Podobna je hripi, a loči se od hripe, ker vname bolniku obraz, da se mu napravi mehurčki na ustnicah, na jeziku, na nebu in v grlu, da bolnik ne more živati. Po 6 dneh preide, ali človeka zelo oslabi.

Velika povodenj je bila tudi v Trstu dne 12. t. m. od 9 — 12 po noči. Morje je nastopilo eno ped visoko po trgu della Borsa in drugih ulicah. Morali so ljudi prenašati. Nesreče se ni zgodilo.

Pozor! Trgovinski minister je zapovedal prilepljati odslej znamke (marke) na pisma od spredaj, kjer je napisan naslov, in prepovedal prilepljati znamke na pisma od zadej. Pismo z znamko od zadej ali se ne bo doposlalo na nadpisanca ali pa se bo odposlalo proti primernej denarnej kazni. Tedaj pozor!

NOVICE.

Goriško.

Ne Kostanjevica!! Č.č. oo. frančiškani v Gorici so vže večkrat opozorili občinstvo, naj se jim blagovoli pošiljati vsa pisma z naslovom: frančiškanski samostan — Gorica. A navadno se jim piše Kostanjevica Gorica. Vsled tega gredo pisma v *Kostanjevico na Kras!!* Napis bodi torej: *Gorica* in sicer nič.

Slika Adolfa Harmela, znanega Ceciljanca na Goriškem, župnika v Sebeljah, dekana v Komnu, je dotiskana po reproducirani fotografiji g. Jerkića, jedinega slovenskega fotografa v Gorici. Slika je risal in založil g. I. Gosar, slikar v Gorici. Dobček je namenjen slovenskemu Alojzijevešču in slovenskim šolam v Gorici. Čestilci pokojnika naroče sliko pri g. I. Gosarju, Travniki št. 13.

Pravila namerjavane katoliške družbe v Gorici je c. kr. namestništvo vrnilo nepotrjena.

Važna rabsodba. Č. g. Fr. Červ, vikarij na Grahovem, kojemu je c. kr. vlada odrekla pravico do *plače samostalnega dušnega pastirja* in to na podlagi nove postave l. 1894., je vložil tožbo proti ministerstvu. Državno sodišče je rabsodilo, da je č. g. Fr. Červ samostalen dušni pastir in da mu gre plačilo po določbah postave l. 1885. Iz tega je razvidno, da državno sodišče razlaga novo postavo le v *prilog ekspozitum* in ne v škodo našim vikarijem ali kakor smo mi vže davno pisali: vikariji ostanejo kar so t. j. samostalni dušni pastirji.

Razpisan je štipendij 100 gl. vstanovljen od Adama Klemše. Pravico imajo sorodniki, in za njimi dijaki ljudskih sol in gimnazij, zlasti goriške gimnazije.

Proslavljena petindvajsetletnica njega eksc. grofa Fr. Coronini-ja. Vže zadnjič smo poročali, da je naša kmetijska družba vrlo lepo počastila svojega predsednika dne 7. t. m. Ob 11. uri se je zbralo mnogo občinstva iz mesta in z dežele v veliki sobani deželne hiše. Došli so zastopniki raznih kmetijskih družeb n. pr. iz Trsta, Zadra, Graca, Dunaja i. dr. Namestnika je zastopal baron Conrad, deželni odbor dr. Pajer. — Slovenski nagovor je imel č. g. Mašera. Govornik je povdarjal, da imajo Slovenci zaupanje v slavljenca, kateremu se imajo tudi mnogo zahvaliti. — Dr. Pajer je z znano zgovornostjo proslavljal zasluge deželnega glavarja. Govoril je tudi dr. Verzeznassi. Poslanec Dottori je ob sklepu predložil, naj zbrani udje z vsklikom izvolijo grofa Fr. Coronini-ja zopet za predsednika. Temu je vse občinstvo glasno pritrdilo in očevidno demonstrativno ploskalo.

Visokorodni gospod se je srčno zahvalil za izkazano zaupanje in vidno oveseljen sprejel poklonjeno podobo. Govoril je italijanski in slovenski.

Častilci so se razšli prav zadovoljni,

da se počastili in zahvalili moža, ki je časti in hvale res vreden.

„La crisi dietale“. Pod takim naslovom je nekedo v „Corriere“ začel razpravljati razmere in stanje našega deželnega zbora. Ker je pisatelj vpliven politik, hočemo oceniti njegove članke, ko je do konca spiše.

Vincencijeve družbe predsedništvo je blagoizvolil prevzeti visokorodni g. grof Sigismund Attems.

Novi župniki. Pod Turen v Gorici pride vel-uč. g. dr. Karol Baubela, v Dornberg č. g. Lavrencij Juvančič, v Čepovan č. g. Jakob Rejec, na St. Viško goro č. g. Jgnacij Valentinčič.

Odlikovani učitelji. Poverjeniki goriške razstave šolskih učil so izdali poročilo o razstavi. Častne priznanice (diplome) so vdobili sledeči gg. učitelji. Iv. Mercina, Dan. Faigeij, And. Volarič, Fr. Gabršček, And. Drašček, Ant. Leban, Ign. Križman, Edm. Čibej, Jos. Macorig, K. Travan, Jos. Lenarčič za didaktofon (*iznajdba Lužnikova*), gđc. M. Hafner.

Novo sodišče v Gorici. Ministerstvo je sklenilo sezidati novo prostorno poslopje za sodne urade v Gorici.

Gledišče v postu. Goriško gledišče, ki je prazno o postu, moralo se je naročiti igralcev v postu. To je judovska navada.

Bodoče porotno zasedanje v Gorici prične 25. aprila.

Podgora ostane menda vendar le Podgora. Vlada je dala izbrisati iz uradnih imenikov novo izmišljeno ime: Piedimonte. Kaj pa Moncorona za Kronberg?

V Podgori sta se zbesedila in sprla dva delavca radi noža. Vročekrvnež je porazal hladnokrvneža tako močno, da so ga morali odpeljati v bolnišnico in šivati.

Mlin v Stračicah bo nehal mleti, ker na Ogrskem meljejo bolj po ceni. Tako se govori. Ubogi delavci.

Cesta ob Soči. Iz gorenje soške doline nam pišejo: Rajše ko cesto ob levem bregu Soče, želimo, da se popravi sedajna in da se klanci zravnaajo. Menimo pa, da je oboje ob enem mogoče, če prav je poprava sedajne ceste bolj potrebna. Če pa včakamo, da pojdejo po tesni Soški dolini *tri ceste* (ob levem in desnem bregu in železnica), bodo naše želje pri kraju.

Iz Kojškega nam piše pameten kmet: Letošnji pust je bil jako velik norec. Zadnji dve nedelji so v jedno mer plesali skoraj sami zakonski možje in žene. Se popolnoči bila je tudi mati sedmerih otrok na plesišču. — Bog jo razsvitli!

Ples in pretep. Dne 24. februarija je krčmar v Čolnici pri Kanalu napravil ples, kojega so se vdeležili fantje in tudi nekateri zakonski. Konec veselja je bil, da so se stepli in sicer tudi z nožem. Vsi vdeleženci tega plesa so več ali manj pobiti in porezani. Nekateri bodo menda še dolgo časa v postelji delali pokoro. — Evo zopet dokaza, kako pogubni so plesi ne le v duševnem ampak tudi v telesnem obziru. Čas bi bil vendar enkrat, da bi gospoda t. j. županstva ne dajala več dovoljenja za ples.

Mrtvega našli so mej Medano in Korminom 7. t. m. 50 letnega Jožefa Obit, doma iz sv. Lenarta pri Čedadu. Zadel ga je baje mrtvoud.

Na Bovškem ste smeli do zdaj kože pasti le dve občini, od zdaj naprej je tudi tima prepovedano.

Iz Novakov pri Cerknem. Letos imamo toliko snega, kakor že ne od leta 1870. Zapadel je tukaj do pol-drugi meter na debelo, po Davči več ko sežen visoko. Cel ta teden strašno mete. Raz streho morali so kidati sneg, da ni strl poslopij. Kakšna težava je priti v nedeljo do cerkve, zlasti iz Davče. Zjutraj ob zori se odpravijo od doma da pridejo do 10 ure do cerkve, potem do noči zopet nazaj. Starčki in otroci morajo doma ostati, celi teden ne

vidijo cerkve in ne čujejo zvona. Doma moli gospodar z družino sv. rožni venec vsak večer in litanije. Od našega ljudstva naj bi se učili vere novodobni liberalci.

Črez dva metra snega pred hišo. Iz Zadloga: Dne 4. t. m. sem meril sneg pred hišo. Bilo ga je 11 pedij. Strehe so zelo v nevarnosti, da jih sneg ne pohabi, posebno šibke ali vže trhlene strehe. Tudi nam jemlje svetlobo, a odmetavati ga skoraj ne moremo več. Čaka nas pa še nekaj hujšega, če začne deževati — povodenj.

Tički zmrznili. Iz Zadloga nam pišejo: Dne 14. febr. t. l. je človek gredoč iz Idrije v Zadlog našel ob poti več pticov, ki so od lakote in mraza poginili.

Divjačine je letos veliko poginilo. Vsled prevelikih zametov ni žival mogla do živeža in na nekaterih krajih je kar trumoma poerknila.

Za „Slov. Alojzijevisče“ so darovali: č. g. Iv. Kumar, vikar 10 fl., preč. g. A. Luznik, župnik 10 gld., pri ženitovanju hčerke g. Fianca Žerjale na Brjah (Rifenberg) so nabrali svatje 9 gld. 20 kr.

Za slovenske šole v Gorici so darovali: preč. g. Dr. 50 gld., č. g. J. F. 2 gld., bl. g. Z. F. 2 gld., Nekdo 2 gld., bl. g. S. R. 1 gld. 50 kr., R. St. 60 kr. Bog povrni!

Trst-Istra.

Blagoslov od sv. očeta Leona XIII sta vdobila italijanska katoliška lista: „Eco“ v Gorici in „Popolo“ v Trstu. Častitamo! Očetov blagoslov zida otrokom hiše!

Prevz. škof dr. Iv. Nep. Glavina je hvala Bogu nekoliko okreval in upamo, da je iz nevarnosti.

Duhovniki bolehalo: Č. g. Jos. Bekar, duhovnik v Sežani, in č. g. Fr. Tomšič, kapelan v Kazljah.

Župniški izpit so napravili 7. t. m. č. g. Ant. Hrovatin, Ant. Kratzig, Edward Grzetič in Jožef Elsnič.

G. Jos. Mrak, do zdaj načelnik straže orožnikov je imenovan za kancelista pri c. kr. policijskem ravnateljstvu v Trstu.

Slovenec šolo odrekli so zopet mestni starešine tržaški v seji dne 11. t. m. in sicer občinarjem v okraju Sv. M. Magdalene Gorenje in Dolenje. Res, človekoljubno starešinstvo!

Nova šola v Plaveh pri Kopru se bo kmalu začela zidati. Stala bo okolo 3000 fl.

Porotniki v Trstu se snidejo 22. marca. Na vrsto pride tiskovna pravda radi razžaljenja časti proti vredniku „Pensiero Slavo“ g. A. Jakiču.

Velike povodnji bile so na Ogrskem oni teden. Vlada je poslala na pomoč tudi vojake. Ravno tako poročajo o povodnjih na Štajerskem.

Posledice izgrede v Piranu. Čitatelji se gotovo še spominajo žalostnih izgrede proti dvojezičnim napisom v Piranu. Te dni se je vršila pred sodiščem obravnava proti glavnim hujskačem. Vdobili so osem njih 10 — 30 mesecev zapora, štirje 1 — 7 mesecev, eden 6 tednov. Drugi so oproščeni.

Žena zgorela. Neki Katarini Kregar, osemdeset let stari ženi v Trstu, se je vnelo krilo ob žrvjavi, in ker ni bilo cele pol ure nikogar v hišo, je živa zgorela.

Ravnanje s konjsko opravo. Nekateri imajo navado konjsko opravo prati z vodo. To ni prav, kajti zmoceno usnje se zelo potrdi, kedar se posuši; zato z vodo oprana konjska oprava konje večkrat odrgne do krvi. Z vodo naj se toraj konjska oprava nikar ne čisti, marveč naj se ravna tako-le: Raztopiti je treba pri ognju enaka dela mila in lanenega olja, in s tem mazilom naj se namažejo tisti deli oprave, ki se bodo dotikali konjskega telesa. Ako to večkrat ponovimo, obdržimo opravo v dobrem stanju, pa tudi za konje bo to koristno.

Zdravilna moč beljakova. Če se človek ureže, nima boljšega zdravila, ka-

kor je beljak. Znano je, da se odprta rana razhudi. Če jo pa namažeš z beljakom, zrak ne more do nje; beljak se strdi, naredi čez rano tanko skorjo, pod njo pa se rana hitro zaceli. Beljak pa tudi pomaga proti črevesnemu unetju (grizi); stepe se, lahko se mu pridene še nekoliko sladkorja in povzije. V telesu prevleče beljak želodec in čreva od znotraj ter blaži unetje. Dve ali k večjemu tri jajca popolnoma zadostujejo na dan. Beljak pa v tem slučaju ni le zdravilo, marveč tudi lahka in za takega bolnika popolnoma primerna hrana.

„Mir“.

Malo težko. „Ako nimate denarja za najemščino, kupite si svojo hišo! Razumeti-li?“ jezil se je gospodar najemniku, ki je s plačilom zamujal.

Razlaga. Gospa: „Videla sem danes, kako je naša mačka željno pila dežnico; kaj neki pomeni to, gospod profesor?“ — Profesor: „To pomeni: prvič, da je poprej deževalo, in drugič, da je bila mačka žejna!“

Množina velja. Gospodinja: „No, dobrih spričeval nimate!“ — Služba iskajoče deklet: „I no, zato jih je pa več.“

Odgovorni urednik in izdajatelj J. Marušič.
Tiska Hilarijanska tiskarna.

Prihodnja številka „Primorskega Lista“ izide dne 28. marca.

Hiša na prodaj

v Štandrežu št. 70

po ugodno nizki ceni.

Natančne pogoje in ceno pove cerkvenik stolne cerkve v Gorici.

V pisarni Seitz-ove tiskarne, nasproti semenišču v Gorici, prodaja se po znižani ceni — 1 gld. 30 kr. —

Veliki teden

in

Velika noč.

Spisal prof. Andrej Marušič.

Knjiga se pošilja tudi po pošti na povzetje. Kdor pa denar že z naročilom vred pošlje, naj pridene še 10 kr. za vzorni list.

Oskrbnik

zanesljiv, z izvrstnimi spričevali, v najboljših letih, čvrst in zdrav, slovenskega in nemškega jezika v govoru in pisavi več ter praktičen v poljedelstvu, v kultiviranju travnikov, v živinoreji, v ribarstvu in umni riboreji, kakor tudi v gozdarstvu, v lovu ter nekoliko v vinarstvu, želi v tej lastnosti ali pa v kako službo druge vrste 1. aprila t. l. vstopiti. — Blagovoljne ponudbe naj se pošljejo pod „Oskrbnik, poste restante, Kranj, Gorenjsko“.

Novič Franc,

krojač v ulici sv. Klare št. 6, izvršuje razna naročena dela in prodaja narejeno obleko po jako zmernih cenah.

Tovarna ustanovljena leta 1863.

Slamnike !!

Vsakovrstne oblike, najnovejše mode, iz domače in tuje slame, izdeluje, popravlja, stafiira in prodaja na drobno in debelo

V Domžalah pri Ljubljani

Franc Cerar
(popred Janez Markužič)

Cenike na zahtevanje franco.

Tovarna ustanovljena leta 1863.

Dobiva se najceneje v podpisani lekarni ako se naroča po pošti

Ubalda pl.

Trnkóczy,

lekar zraven rotovža
v Ljubljani,
priporoča:

ZA ŽELODEC:

Marijacele kapljice za
želodec. — Steklenica 20
kr., 6 steklenic 1 gld. 3
ducent. 4 gld. 80 kr.

Odvajalne ali čistilne kroglice čistijo želodec pri zabasanji, skazenem želodec. — Škatulja 21 kr., jeden zavojček s 6 škatuljami velja 1 gld. 5 kr.

ZA prsa:

Planinski zeliščni ali prsni sirop za odrasle in otroke; raztvarja sliz in lajša bolečine, n. pr. pri kašlju. — Steklenica 56 kr., 6 steklenic 2 gld. 50 kr.

ZA trganje:

Protinski cvet (Gichtgeist) lajša in preganja bolečine v križu, nogah in rokah. — Steklenica 50 kr., 6 steklenic 2 gld. 25 kr.

Vsa ta našta in vsa druga zdravilna sredstva se dobivajo v lekarni

Ubalda pl. Trnkóczy-ja

v Ljubljani zraven rotovža
in se vsak dan s prvo pošto razpošilja.

Anton Kuštrin,

v Gosposki ulici v hiši g. dr. Lisjaka št. 23.

prodaja različno blago n. pr. sladkor, kavo, moko vsake vrste, kis, milo (žajfo) itd., posebno dobro oljino olje za večno luč v cerkvi itd.

Ant. Koren,

trгоvec v Gosposki ulici, prodaja razno lončarsko, porcelanasto in stekleno blago, reže in vklada šipe v okna, reže in napravlja okvirje za zrcala in podobe.

Teodor Slabanja,

srebrar v Gorici ulica Morelli štev. 17.

se priporoča velečastiti duhovščini za napravo novih cerkvenih posod! Sprejema tudi staro posodo v prenovljenje.

Da si zamorejo tudi menj premožne cerkve omisliti razne cerkvene reči, se bodo po želji prečastitih p. n. gospodov naročnikov stavili prav vgodni plačilni pogoji.

Pošilja vsako blago poštnine prosto!

Ilustrovan cenik zastoj in franko.

Laneno oljnati

Firnež

najboljše vrste prodaja

Adolf Hauptmann

tovarna firneža v Ljubljani.

Razpošilja na zahtevanje brezplačno in franco svoj ilustrovani cenilnik oljnatih barv, firnežev, lakov, suhih, kemičnih, prstenih in mineralnih barv, düsseldorfskih oljnatih in akvarelnih barv za umetnike, barv za fotografe, emalj-majolika in lazurnih barv, potrebnih za oljnato in akvarelno slikanje, čopičev, tint, kakor tudi še mnogo drugih predmetov za obrtnijo, šole in domačo rabo.